

7. Мирошник О. Г. Гуманістичні цінності як чинник продуктивності професійної рефлексії вчителя. *Психологія і особистість*. 2015. №2(8). С. 297 — 309.
8. Мілорадова Н. Е. Теоретичне обґрунтування сценарного підходу до професіогенезу фахівця. *Габітус*. 2020. Вип. 12, т. 1. С. 186-191.
9. Помиткін Е.О. Психологічна діагностика духовного потенціалу особистості. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 144 с.
10. Попова Д. А. Полікультурна компетентність майбутніх фахівців з туризму: зміст та структура. *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ*. 2015. № 1 (13). С. 144-150.
11. Савченко О. В. Інструментальне забезпечення реалізації рефлексивності як загальної здібності особистості *Актуальні проблеми психології*. 2015. Т.VI, вип. 11. С. 234–244.

(Одержано 28.03.2023)

УДК: 159.98-058.56

Ірина Вячеславівна ЖДАНОВА,

кандидат психологічних наук, доцент

доцент кафедри соціології та психології факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6361-3029>;

Аліна Юрївна СИДОРЕНКО,

Здобувачка вищої освіти факультету № 6

Харківського національного

університету внутрішніх справ

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД В УСТАНОВАХ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ

З моменту появи психології як масової соціальної допомагаючої професії актуальним стало питання щодо визначення основних напрямків діяльності психолога у різних сферах соціального та професійного життя. Одним з таких напрямків було визначено психологічний супровід як інтегровану форму роботи психолога, яка проводиться в певних установах та організаціях систематично, постійно, комплексно і яка спрямована на оптимізацію функціонування «об'єктів» такого супроводу. Частіше за все в якості останніх мова йдеться про працівників установ, професійна діяльність яких пов'язана зі складними умовами та змістом праці.

Більшість науковців та психологів практиків вважають, що психологічний супровід є доцільним та необхідним в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах. Різні аспекти даної проблеми висвітлені у працях В.Сулицького, І.Жигаренко, О.Конопацької, Н.Максимової, В.Хведчук, І.Харченко, О.Царькова, Д.Ягунова та ін.

В.В. Сулицький розрізняє поняття «психологічне забезпечення» та

«психологічне супроводження» і щодо останнього вказує на два напрямки: психологічне супроводження працівників УВП і СІЗ та психологічне супроводження роботи працівників пенітенціарних закладів із засудженими.

На думку В.В. Сулицького, «психологічне супроводження працівників УВП і СІЗО – це вид професійної діяльності психолога, спрямований на попередження негативних наслідків для психіки персоналу особливостей специфічної професійної діяльності у місцях позбавлення волі, професійної деформації, психоемоційного вигорання, посттравматичних станів, проблем особистісного характеру тощо» [1;с.235]. Науковець виділяє наступні компоненти такого супроводження: психодіагностичну роботу, систему спеціальної та службової підготовки, консультативну та психокорекційну роботу, проведення психологічних тренінгів, майстер-класів, а також - інформаційну та практичну допомогу.

У свою чергу, психологічне супроводження роботи працівників пенітенціарних закладів із засудженими В.В.Сулицький визначає як «комплекс заходів, спрямованих на моніторинг, аналіз і оцінку діяльності персоналу пенітенціарних закладів з особами, які перебувають у місцях позбавлення волі; моделювання та прогнозування вірогідних ситуацій, обумовлених специфічними ізольованими умовами, наслідків проведених і запланованих заходів в УВП і СІЗО та їх результатів» [1; с.236].

Проведений Т.Г.Харченко теоретико-методологічний аналіз даної проблеми дозволив автору стверджувати, що «супровід – це особлива форма здійснення пролонгованої соціальної та психологічної допомоги. Він передбачає пошук прихованих ресурсів розвитку людини, опору на її власні можливості та створення на цій основі психологічних умов для відновлення зав'язків зі світом людей» [6]. Звертає на себе увагу, що науковець говорить не про психологічний супровід діяльності персоналу УВП, що є більш традиційним у психологічній науці і практиці, а про психологічний супровід засуджених, який він вважає одним з найважливіших видів діяльності психологічної служби установ виконання покарань. При цьому, під психологічним супроводом засуджених він розуміє психологічний патронаж, психологічну допомогу та розвиток особистості засудженого [4; с.187].

О.В.Царькова та Г.Б. Варіної розглядають психологічний супровід засуджених в межах проблеми їх реабілітації і вказують на соціально-психологічного характер останньої [5].

Отже, на сьогодні точки зору науковців щодо психологічного супроводу в установах виконання покарань є досить різноманітними.

Слід зазначити, що у нормативно-правових документах, які регламентують діяльність психологів установ виконання покарань мова йде скоріше про окремі види (функції) його діяльності (психодіагностичну, прогностичну, профілактичну, корекційну, консультативну, просвітницьку та ін.), ніж про психологічний супровід [2; 3].

Таким чином, проблема психологічного супроводу в УВК та СІЗО потребує подальшого вивчення та розробки.

Список бібліографічних посилань:

1. Сулицький В.В. Психологічне забезпечення та супроводження діяльності персоналу установ виконання покарань та слідчих ізоляторів. *Актуальність та особливості наукових досліджень в умовах воєнного стану*: збірник тез Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції з нагоди відзначення Дня науки - 2022 в Україні (м. Київ, 24 травня 2022 р.). Київ: ДНДІ МВС України, 2022. С.234-236.
2. Про затвердження Положення про психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: Наказ Державного департаменту України з питань виконання покарань від 05.06.2007. №145. Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0145325-07#Text>
3. Типові посадові обов'язки психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора : Наказ Міністерства юстиції України від 04.11.2013 р. №2300/5. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/343522_668177 (дата звернення 20.03.23 р.)
4. Харченко Т. Г. Теоретико-методологічні аспекти психологічного супроводу засуджених з вадами психічного розвитку. *Актуальні питання сучасної психології* : матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (Суми, 15 травня 2014 р.) / [за ред : Кузікової С. Б., Щербакової І. М., Пасько К. М. та ін.]. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. С. 186-189.
5. Царькова О.В., Варіна Г.Б. Генезис особливостей психологічного супроводу засуджених на етапі ресоціалізації. Соціалізація та ресоціалізація особистості в умовах сучасного суспільства : матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф. 2018. С.158-160.

(Одержано 28.03.2023)

УДК: 159.92

Олег Анатолійович ЗАРІЧАНСЬКИЙ,

кандидат педагогічних наук, доцент,
старший науковий співробітник відділу
проблем інформаційно-психологічного протидіювання
науково-дослідного центру,
Військовий інститут Київського національного
університету імені Тараса Шевченка, Київ, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6934-9521>

ОСОБИСТІСТЬ У ТРАНЗИТИВНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

У сталому суспільстві з чітко регламентованими правилами, людина добре розуміє, що їй дозволено, що ні; що можна робити, чого не можна; які покарання існують, і за які порушення. Війна, розв'язана московією проти України, поділила життя українців на «до війни» і «після війни»; спонукала до